

De wereld doorgronden

4 maart 2022, door Ad van Dun (Dharmoebe),
gepubliceerd op stiltij.nl

*"Als het zelf [ego] werkelijk bestond,
zou het niet mogelijk zijn dit [egoïsme] los te laten."* ¹

De wereld schudt op zijn grondvesten: covid, klimaat, armoede, invasie...

Het wekt verontwaardiging, medeleven met slachtoffers, onmacht, verwarring.

En er is concrete hulp vereist: urgente maatregelen zijn nodig om het ergste leed te verzachten, en structurelere om het kwaad voorgoed te keren.

We krijgen te maken met ontwikkelingen die we slechts ten dele konden voorzien in hun concrete verloop. Maar voor wie kijkt naar de achterliggende oorzaken zijn deze desastreuze uitkomsten niet echt verrassend. Integere wetenschappers en politici waarschuwen op basis van hun specifieke expertise al decennia voor de gevaren van een onevenwichtig ingerichte samenleving en voor een eenzijdige, partijdige kijk op de dingen.

Vanuit de spirituele tradities wordt continu materiaal aangereikt waarin de onbetrouwbare aard van zelfzucht en kleingeestigheid op talloze manieren aan de orde wordt gesteld.

Overall klonk en klinkt daarin het pleidooi door voor bewustheid, voor besef van samenhang, voor indammen van overvloed of wijzer besteden van middelen. Steeds klinkt op de achtergrond de aansporing om de wetmatige, universele verbondenheid van alle leven niet uit het oog te verliezen.

Maar even lang ook al wordt het lot van de wereld bepaald door kleine, primitieve krachten van bezit, macht en consumptie. De mensheid lijkt een trage leerling te zijn.

Maar bestaat er wel zoiets als een mensheid? Is er wel een enkelvoudige of eenduidige wereld? Zijn dat niet vooral invulbare concepten, cognitieve constructies?

In werkelijkheid lijkt hier een rauw cluster van heterogene geesten werkzaam te zijn die hun eigen kracht niet kennen. Bepalend voor het lot van ons bestaan binnen zo'n gegeven is uiteindelijk elk levend individu dat zich een ik noemt, dat wil zeggen, eenieder die beschikt over een identiteit waarin bewuste keuzes en afwegingen kunnen plaatsvinden. Gebundeld ontstaan er dan collectieve structuren.

Het is de kwaliteit van mijn geest, of kernachtiger nog, van mijn hartsbewustzijn die het reilen en zeilen bepaalt van mijn dagelijkse bestaan. Wat beweegt me daarbinnen? Slaagt het al dan niet? Hoe beleef ik elk moment de kwaliteit ervan?

Maar het betreft niet alleen mezelf, want intussen beïnvloed ik ook alles en iedereen waarmee ik te maken krijg, ten goede of ten kwade. Ik vorm net als ontelbare andere ikken een organisch, medeverantwoordelijk onderdeel van deze aardse biotoop.

Het lijkt een enorme tegenstelling: mondiale problematiek, kosmische afmetingen, universele wetmatigheden - en al die fragiele ikkies in hun oppies.

Toch is dit waar wij uit bestaan: geest én lichaam, principe én functie, dharma én karma. De kracht van mijn individuele geest is veel wonderlijker, groter en waardevoller dan ik besef - en tegelijkertijd worden al die schijnbaar verre, indrukwekkende bestaansaspecten gedefinieerd en gehanteerd door het concrete menselijke wezen dat ieder van ons is.

Een betrouwbare, duurzame brug slaan tussen deze twee facetten van het bestaan - transcendentie en zintuiglijkheid, visie en praktijk - is een lastige opdracht voor bevooroordeelde en door functionele omgevingen geconditioneerde wezens die wij zijn.

Ik ben gaan kleven aan het lichaam, aan de emoties, aan kleine beleving, bange vermoedens, acute behoeften - en onderweg heb ik de adel, de kracht, de bedoeling van mijn bestaan ongemerkt uit het oog verloren of verkwanseld.

Af en toe komt het besef helder binnen dat dit wonderlijke leven groter is dan ikzelf, maar er is wel wat voor nodig om de waarde van die wetmatigheid echt voelbaar te krijgen in mijn hart. Dit ik-geval met zijn karmische nukken heeft flink wat noten op zijn zang. Me zomaar voegen naar iets dat meer gezag heeft dan ikzelf? Daar moet ik nog eens een nachtje over slapen.

Gelukkig is er inmiddels in mij iets ontvlamd van hartsbewustzijn en ben ik in staat het verschil te zien tussen enerzijds de opsmuk van mijn eigen breinverhalen over wereldse belangen en anderzijds het stabiele besef van een existentiële bedoeling en vervulling.

Anders gezegd: inmiddels is de oefenweg mij een kostbaar geschenk.

Oefenen is geen ascetische lijdensweg van afzien en onthechten, geen moeizaam afkomen van lijden. Het is het leren kennen en belichamen van een groot goedheidsmysterie dat ons steeds weer tijdelijke moeite aanreikt als voedsel voor bevrijding, als leermateriaal voor verdere bewustwording - en per saldo als meest efficiënte remedie voor alle leed in de wereld.

*Wie op zoek is naar bevrijding en alwetendheid moet de aard leren kennen van alle verschijnselen [die zich voordoen aan onze geest].
Zij vormen het basismateriaal voor het bewustwordingstraject van dharma-beoefenaars.²*

Het doorgronden van ons bestaan als een soeverein mysterie, met zijn krachten van liefde en sterfelijkheid, betekent ook in aanraking komen met de intrinsieke goedheid van mijn diepste en zuiverste motieven. In essentie word ik bewogen door de drang naar geluk en naar waarheid, de twee dringendheden; maar temidden van zintuiglijke afleiding en verwarring heb ik deze intrinsieke, geestelijke opdracht zo goed als vergeten.

Dagelijks misleid en veronachtzaam ik mezelf - al vele levens lang. Maar gelukkig kan ik steeds opnieuw connectie maken met het eigenlijke bestaansmotief, het vuur ervan voelen branden en de dharmadruppel in mijn hart voelen pulseren.

Je kunt dit op twee manieren ervaren: via signalen uit het eigen geweten die je bereiken, en via connectie met geschriften of mensen die je herinneren aan wat werkelijk waardevol is.

Die twee factoren kan men bedoeling en context noemen: innerlijke en uiterlijke hulpbronnen op onze levensweg. Zij zijn structurele bewijzen van goedheidswerking:

- intern sluimert er in mij een pijnlijk karmisch vertrekpunt waar ik elk moment op kan aansluiten: besef van oude onafheid, vervorming, zelfbedrog, vastzitten;
- extern inspireert mij de dharmische voeding van visie, inspiratie, uitnodiging, verbondenheid en bevrijding.

Als bodhisattva's scholen we ons dagelijks in het belichamen en uitdrukken van wijsheid en mededogen. Eenieder richt daartoe zijn of haar oefenen in naar eigen inzicht, steeds conform de basisprincipes van anonimiteit en ambulante.

Het **anonieme** facet, vormloos en niet-institutioneel, is een garantie voor het juiste verloop van dit leertraject. Profielloos zijn wij minder vatbaar voor beeldvorming en hechting, voor de suggestieve macht van een ik-idee. Oefenen op een anonieme plek thuis betekent dat ik me bewust verbind met en ontvankelijk maak voor dharma-werking: ik wijd me eerlijk en eenvoudig aan rechtstreeks opgenomen worden in leven zelf.

Deze dagelijkse oefenbasis stelt me in staat om ook in het functionele verzorgingsterrein van wonen, werken en relaties mijn waardigheid te bewaren. Dit terrein is beweeglijk van aard, met steeds wisselende informatie, situaties, taken, etcetera. Hier werk je **ambulant** in de dynamiek van het zintuiglijke vormenspel als een ondersteunende maar belangeloze kracht, innerlijk vervuld en diep verbonden.

Mocht je soms denken dat dit een moeizaam of eenzaam traject is, kijk dan naar betrouwbare leraren. Elk van hen leeft in innerlijke vreugde, in de praktische duidelijkheid van een bevrijde geest. Tegelijkertijd leeft elk van hen in verbondenheid, zowel met andere levende wezens als met het wonderlijke leven zelf.

Oefenen is niet ergens naartoe streven, imposante doelen behalen. Het is terugzakken in waar ik ooit vandaan ben gegaan, thuiskomen in de eenvoud van vervulling.

Die eenvoud is een groot mysterie. Wie dit in zijn uppie onderzoekt en beoefent, mag blij zijn als er af en toe respons komt die aanspoort of waarschuwt, die knijpt en trekt om te kijken of er al iets leeft en wakker is hierbinnen. Je uit de wind houden en nergens iets mee te maken willen hebben is valse vrijheid, kleingeestig gekneuter.

Alle oefenen staat in dienst van ons openen. Je leert elk soort wand, podium of houvast - materieel of immaterieel, subtiel geestelijk of grof werelds - onvoorwaardelijk te ontmantelen. En met diezelfde bevrijdende intentie gaan we onverwachte moeite of tegenslag aan, lastige situaties of mensen: zij toetsen mijn kracht, mijn waardigheid en rust. Het leert me de wijsheid te bewaren om niet dicht te slaan maar open te blijven, bewust vertrouwend op de onwrikbare goedheid van menszijn.

Moge levende eindkwaliteit ons blijvend bezielen!

*Kom vriend,
waarheid is betrouwbaar verduidelijkt;
leid vanaf nu het edele leven,
dan wordt lijden voorgoed opgelost.³*

¹ Khenchen Thrangu Rinpoche in: Asanga and Maitreya: Distinguishing Dharma and Dharmata by Asanga and Maitreya. Delhi 2001, p. 19

² Ju Mipham in: Maitreya; Asanga: Distinguishing Phenomena from Their Intrinsic Nature; Maitreya's Dharmadharmatavibhanga with commentaries by Khenpo Shenga and Ju Mipham. Boston 2013, p. 9

³ Boeddha's formule voor het verwelkomen van leerlingen op het wijsheidspad. (Kohn, Sherab: The awakened one; a life of the Buddha. Boston 1994, p. 48)